

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

500 гектарына қара сексеуіл егілмек. Бұған қоса, тұзды-шаң басқан теңіз аумағына Қазалы ауданындағы тәлімбақта арнайы өсірілген сарсазан мен басқа да тал-дарақтарды егу жоспарланған көрінеді. Айта кетейік, ҚР Премьер-Министрі Серік Ахметов Қызылорда облысына сапары барысында Мемлекет басшысының айрықша бақылауға алып отырған жобаларының бірі - Арал теңізін сақтап қалу екенін қадап айтты. Осы орайда Үкімет басшысы ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігіне облыстық әкімдікпен бірлесе отырып, солтүстік Аралды қалпына келтіру жұмыстарының соңғы нұсқасын аяқтауды және жобаны кезең-кезеңмен іске асыру жоспарын қабылдауды тапсырды. Сондай-ақ С.Ахметов тиісті мемлекеттік органдарға Қызылорда облысын газбен жабдықтау және Сырдария өзенінің арналарын тазалау жөнінде тапсырмалар берді. Осы тұрғыда айтарымыз, Аралды сақтап қалу аясындағы жұмыстар енді бұрынғыдан да белсенді қарқын алатын секілді деген ойдамыз.

Қолданылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі 09.01.2007ж. (23.07.2013 ж. өзгерістермен және толықтырулармен), 24 тарау – төтенше экологиялық жағдай және экологиялық зілзала аймақтарындағы құқықтық реттеудің ерекшеліктері. 2.
- Қазақстан Республикасының Ұлттық баяндамасы // ҚР ҚОҚМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» РМК. Астана, Қазақстан Республикасы, 2012.3. «Қоршаған ортаны қорғау саласындағы ғылыми зерттеулер» 003 бағдарламасының «Арал маңы аймағы үшін экологиялық зілзала аймақтарындағы шөлденумен күрес шаралары және бағалау әдістерін әзірлеу» тақырыбы бойынша екі кезеңнің есебі // ҚР ҚОҚМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» РМК. Астана, Қазақстан Республикасы, 2008-2009.
4. «Қоршаған ортаны қорғау саласындағы ғылыми зерттеулер» 003 бағдарламасының «Қазақстан Республикасын экологиялық зоналау» тақырыбы бойынша үш кезеңнің есебі // ҚР ҚОҚМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» РМК. Астана, Қазақстан Республикасы, 2008-2010.
5. «Қоршаған ортаны қорғау саласындағы ғылыми зерттеулер» 003 бағдарламасының «Арал маңы экологиялық апат аймағында өмір сүретін халықтың әлеуметтік маңызды себеп-салдар байланысын анықтау» тақырыбы бойынша үш кезеңнің есебі // ҚР ҚОҚМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» РМК. Астана, Қазақстан Республикасы, 2008-2010.
6. «Қоршаған ортаны қорғау саласындағы ғылыми зерттеулер» 003 бағдарламасының «Қазақстанда су-жер ресурстарын пайдаланудың экологиялық нормалау жүйелерін әзірлеу» тақырыбы бойынша үш кезеңнің есебі // ҚР ҚОҚМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы»

УДК330

КОНЦЕССИЯ: МЕМЛЕКЕТТІК – ЖЕКЕ СЕРІКТЕСТІКТІҢ ТИІМДІ МЕХАНИЗМІ РЕТІНДЕ

Тохтарова Жадыра Қасенқызы

Jady06@bk.ru

Л.Н Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университетінің Экономика факультеті,
Менеджмент мамандығының 3-курс студенті, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Б.Н Исабеков экономика ғылымдарының докторы профессор

Соңғы жылдары елімізде мемлекеттік – жеке серіктестікті дамыту жөнінде көп жұмыстар атқарылуда. Яғни мұнда мемлекеттік билік органдарының заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлер арасындағы ұзақмерзімді белгілі бір іс-шараларды жүзеге асыру бойынша процесстер туралы айтылып отыр. Мемлекет пен жеке кәсіпкерлер арасындағы серіктестік, өзара қарым-қатынас екіжақты тиімді шарт негізінде экономикамыздың жоғары темппен дамуына алып келеді. Маңызды, ауқымды жобаларды жүзеге асыру барысындағы мұндай

серіктестіктің шетелдегі кең тараған формасы – концессия. Концессия – мемлекет пен жеке инвесторлардың қызығушылықтарын тең дәрежеде қарастыратын мемлекеттік-жеке серіктестіктің сәтті механизмдерінің бірі болып табылады.

Концессия (латын сөзі concessio – рұқсат, жеңілдік беру), концессиялық келісім – өзара тиімді шарттарда мемлекет ұсынатын мемлекеттік меншікті тиімді басқаруға жеке секторды тартудың, мемлекеттік-жеке серіктестіктің бір нысаны.

Кесте 1. Концессияның ерекшеліктері

Концессия субъектілері	Концессия объектісі	Концессияның мақсаты	Концессия қағидалары
Концедент – мемлекеттік немесе жергілікті билік органдары; Концессионер – мемлекеттік емес ұйымдар, жеке кәсіпкерлер, шетелдік инвесторлар.	Мемлекеттік (муниципалды) меншік; Мемлекеттің монополиялық қызмет түрі.	Қоғамдық қажеттіліктер мен тұтынушыларды қанағаттандыру.	Концессияның келісімшартқа негізделуі; Концессиялық объектінің қайтарымдылығы; Концессияның ақылы болуы.
Ескерту: кесте [1] негізінде құрастырылған			

Концессия бойынша концедент (мемлекет) табиғи ресурстарды, инфрақұрылым объектілерді, кәсіпорындарды, құрал-жабдықтарды эксплуатациялау құқығын концессионерге береді. Концедент оның есесіне бір реттік (паушалды) немесе роялти төлемдері түрінде сияқы алады.

Еуроппалық комиссияның ұсынған анықтамасы бойынша концессия бұл – мемлекеттік актінің бір түрі, яғни акт бойынша эксплуатациялық тәуекелге жүктелетін үшінші тұлғаға толық немесе жартылай басқару қызметін ұсынатын келісім жасау арқылы мемлекеттік билік сенім артады. Концессиялық келісімді мемлекеттік немесе муниципалды мүлікті шаруашылық пайдалану құқығы жеке тұлғаға тапсырылған ерекше келісімнің формасы ретінде анықтауға болады. Сонымен бірге, анықталған жеке тұлға келісімде тағайындалған және аталған мүлікті шаруашылықта пайдаланудан күтілетін нәтижелер негізінде анықталған концессиялық төлемді мемлекетке немесе муниципалды құрылымға төлейді [2].

Концессиялық келісім бұқараның мүлкі, сонымен бірге бюджет қаражаттарын пайдалану негізінде жүзеге асады. Серіктестікке тарту барысында бұқара мүлік ресурсы болмаған жағдайда ерекше немесе монополды құқықтарды белгілі бір бизнесті жүргізу үшін жеке серіктеске береді. Мысалы, автотұрақ қызметін жүргізу және басқа да қызметтер.

Концессиялық келісімдердің маңыздылығы, ең алдымен, әлеуметтік-экономикалық. Мемлекет инфрақұрылымды дамытуды қажет етеді, бірақ бюджеттің шектеулілігіне байланысты ондай мүмкіндік жоқ, ал концессияда жеке инвесторлардан қаражат тартады және оны белгілі бір уақыт аралығында тарифтер, ақылы қызметтер арқылы қайтару процесі жүреді. Инфрақұрылымның дамуы, өз кезегінде, тұрғындарды жұмысбастылықпен қамтамасыз етеді.

Концессиялық келісімшарттардың ерекшеліктері:

- Концессионердің жобаны толығымен немесе жартылай инвестициямен қамтамасыз етуі;
- Келісімшарттың жаһандық, кешенді сипаты;
- Инфрақұрылымды эксплуатациялау еркіндігі;
- Келісімшарт бойынша концессионердің басқару еркіндігі;
- Концессионер мен концеденттің ұзақмерзімді аралас жауапкершіліктерінің болуы.

Қазасқтанда концессияны тиімді қолданудың бірнеше салалары бар:

- Бірінші, коммуналды блок: қалалық шаруашылық, коммуналды көлік, электрмен, жылумен, газбен қамсыздандыру және басқа да қалалық инженерлік желілер, су құбырлары мен канализация, көгалдандыру, қоқыстан тазарту мен оның утилизациясы, тұрғын үй мен жатақхана ғимараттарын жөндеу және т.б;
- Екінші блок: теміржол және шоссе жолдары, жол шаруашылығы, құбыр мен монорельсті көлік, энергетикалық және энергияны үлестіруші кәсіпорындар және құрылғылар, теңіз, өзен және әуе порттары, ақпараттық жүйелер сияқты инфрақұрылым объектілерін шаруашылық эксплуатациялау және құрылыс;
- Үшінші блок: әлеуметтік инфрақұрылым объектілерінің шаруашылық эксплуатациялау және құрылыс (білім, емдеу, рекреациондық, туристік, демалыс орындары және т.б) [2]

Мемлекет пен жеке кәсіпкерлер арасындағы концессиялық келісімдер бұл – бір-біріне тәуелді жақтардың серіктестік қарым-қатынастарының көрінісі. Яғни екі жақта нәтижелі, табысты көрсеткішті көздейді. Мемлекет үшін бұл – халықтық әл-ауқаты мен тұрмыс деңгейінің жақсаруы, ал жеке инвестор үшін ол табыс алу мақсатында тәуекелдің төмен дәрежесі. Мемлекет үшін концессия – бұл ең алдымен экономикалық өсу және нарықтық бәсекелестікті күшейтетін құрал, сондай-ақ халыққа көрсетілетін қызмет дәрежесінің өсуі. Мемлекет концессиялық келісім арқылы ел үшін маңызды шараларды жүзеге асыру барысында жеке кәсіпкерлердің басқарушылық және технологиялық ресурстарын тартып, мемлекеттік бюджет шығындарын азайтады. Мемлекет пен бизнес субъектілері арасында концессиялық келісім жасалғаннан кейін, инвесторлар жобаны жүзеге асырудағы жауапкершілікті толығымен өз мойнына алады.

Қазақстанда мемлекеттік-жеке серіктестік арқылы экономикалық мәселелерді шешу – ол ең тиімді жол болып отыр. Алайда елімізде мемлекеттік-жеке серіктестік қатынастарын дамытуда айтарлықтай қиыншылықтар бар. Біріншіден, концессиялық қарым-қатынасты реттейтін заңнамалық база. 1991 жылы «Қазақстан Республикасында концессия туралы» заң қабылданды. Бұл заң бойынша мемлекет концессия объектілерін иемдену мен пайдалану құқықтарын концессионерге берді. Алайда концессия туралы заңда экономиканың дамуына маңызды концессия объектілерін ұсыну және табиғат ресурстарын пайдаланудан материалды кіріс алу қатынастарында мемлекетіміздің мүдделері мен құқықтарына қысым жасалды. Сондықтан заң 1993 жылы 8 сәуір күшін жойды. 2006 жылы 7 шілдеде Республикалық Үкімет т.б қаржылық органдардың жан-жақты талқылауынан кейін «Концессия туралы» заң қабылданды. Екіншіден, қоғам, билік пен бизнес өкілдерінде концессияның мәні туралы толық түсінік қалыптаспаған. Оны пайдаланып, жүзеге асыру тәжірибелері аз, сондай-ақ концессияның әлеуметтік-экономикалық салдарларынан беймәлім. Үшіншіден, кешенді амалдардың жоқтығы. Елімізде концессия мәселелері кешенді шешіліп жатқан жоқ. Мемлекет тек заңнамалық актілерді реттеумен айналысады. Ал ол жеткіліксіз болып отыр. Концессияның әлеуметтік-экономикалық мәселелеріне, оны жүзеге асыру механизмі мен функцияларына көңіл бөлінбейді. Соныдықтан мұнда жүйелі көзқарас қажет. Төртіншіден, ең басты проблема кадр. Яғни Қазасқтанда мемлекеттік басқаруда концессиялық келісімшарттарды кәсіби тұрғыдан дайындайтын мамандар жоқ. Қайтарымдылығы жоғары ұзақмерзімді инвестициялық келісімшарттарды дайындайтын арнайы әдіс-тәсіл методика жоқ.

Аталаған мәселелерді шешудің бірнеше жолдарын ұсынуға болады. Ең алдымен мемлекеттік – жеке серіктестікті дамытудың стратегиялық жоспарын құрастыру, концепциясын қалыптастыру. Оның қызмет ету әрекетінің заңнамалық актілерін реттеу. Механизмдері мен құралдарын айқындау. Екіншіден, құқықтық, экономикалық, ұйымдастырушылық институтционалды ортаны қалыптастыру. Концессиялық қарым-қатынастарды реттейтін құжаттар, заңнамалық базаны жетілдіру. Концессиялық келісімдер жасау бойынша кеңес беруші органдарды құру. Үшіншіден, арнайы Үкімет алдында есеп беретін, Мемлекеттік-жеке серіктестік, оның ішінде концессияға қатысты барлық мәселелерді қарастыратын арнайы орган құру. Төртіншіден, концессия саласында арнайы

мамандарды даярлау. Яғни мемлекеттің мүліктерін жеке секторға беру барысында ашықтықты, сенімділікті қамтамасыз ету. Бизнес пен мемлекет арасында тиімді қарым-қатынас орнату.

Қорытындылай келе, концессияны еліміздегі бүгінгі таңдағы барлық экономикалық мәселелерді шешудің мінсіз құралы деп қарастыруға болмайды. Бірақ туындап отырған бірқатар мәселелерді шешуде, мемлекет тарапынан жүзеге асыра алмайтын, жеке инвестиция тартудың ең тиімді, тіпті жалғыз құралы, концессия болуы мүмкін. Концессияны терең енгізу мен кеңінен пайдалану мемлекет тарапынан нақты саясат жүргізілгенде ғана іске асады. Әрине халықтың, бизнес өкілдерінің белсенілігінің бұл іске аспайды. Мемлекет пен жеке сектор арасындағы қарым – қатынас тиімді қызмет жасаған жағдайда тұрақты экономикалық дамудың кепілі бола алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жукова Н.С «Концессионный механизм реализации государственной инновационной политики» Проблемы современной экономики, N 4 (40), 2011ж
2. Исабеков Б.Н «Парасатты экономика», Астана – 2013ж, 351-355б

УДК 308

ҚАЗАҚСТАН-2050 СТРАТЕГИЯСЫ ЖӘНЕ «ЖАСЫЛ» ЭКОНОМИКА МӘСЕЛЕЛЕРІ

Төлеу Нұрсұлтан Марғұланұлы

nur_ulytau_93@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті,

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Амренова Ғ.Қ.

Қоғамда «жасыл» экономика ұғымы жиі қолданылып жүр. «РИО + 20» Саммитынан соң Елбасы Н.Ә.Назарбаев осы ұғымды біздің экономикамыздың негізі ретінде даму жолында рөлінің маңыздылығын атап көрсетті. Бұл ұғымның мағынасы мен мәнінің астарында не жатыр және оның негізгі бағыттарының қандай екенін айтатын боламын. Мемлекетіміздің экономикада басымдықты осы болашақтың экономикасына бағыттап отыр [1].

«Жасыл» экономика – табиғи ресурстарды тиімді пайдалана отырып қоғамның әлауқатын жақсартуын қамтамасыз етудегі, сондай-ақ қалдықсыз өнім өндіру және сол өнімді өндірістік циклге қайта қайтаруды қамтамасыз ететін экономика. Бірінші кезекте, «жасыл» экономика қазіргі кезде сарқылып бара жатқан ресурстарды (пайдалы қазбалар-мұнай, газ) тиімді пайдалануға бағытталған.

Қазіргі уақытта адамзат **жаңа жаһандық сын-тегеуріндермен** бетпе-бет келуде.

Егер біз өз дамуымызда жаңа табыстарға одан әрі қол жеткізуді жоспарлайтын болсақ, олардың әрқайсысын міндетті түрде ескеруге тиіспіз.

Көмірсутегі экономикасының дәуірі бірте-бірте аяқталып келе жатқаны анық. Адамзаттың өмір тіршілігі тек бір ғана мұнай мен газға емес, энергияның жаңғыртылатын көздеріне негізделетін жаңа дәуір келе жатыр.

XXI ғасырдың он сын-қатерін айта келе Елбасы бесінші пунктте энергетикалық қауіпсіздік жайында атап өтті. Барлық дамыған елдер баламалы энергия көздері мен «жасыл» экономикаға инвестицияны көптеп бөлуде. 2050 жылға қарай алғанның өзінде оларды қолдану барлық тұтынылатын энергияның **50 %-на** дейін өндіруге мүмкіндік береді [2].

Қазақстанның «жасыл экономика» бастамасын жүзеге асыру, Орталық Азия аймағындағы экологиялық проблемаларды шешу қазіргі кезде өзекті мәселеге айналып отыр. Осы